

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS
S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. vasario 26 d.
Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Virginijus Stankevičius,
sekretoriaujant Jolantai Miežienei,
nedalyvaujant pareiškėjui S. S.,
nedalyvaujant atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus,
atstovui,
rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo S. S. skundą
atsakovei Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos
atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas S. S. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu prašydamas priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, po 100-120 litų už kiekvieną parą, praleistą pažeidžiant teisės aktus, neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 64, 58-62).

Pareiškėjas savo skundu (b. l. 1-4) prašo priteisti jam neturtinę žalą, kurią patyrė būdamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl blogų gyvenimo sąlygų, dėl kameroje esančių higienos normų neatitikimoreikalavimams, dėl kameroje laikomo didesnio nei leistinas asmenų skaičiaus. Skundžiasi dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus kamerų, kurios buvo perpildytos kalinių asmenimis, kad jos neatitinka nustatytų reikalavimų. Kameroje bloga aplinka, didelė drėgmė, ant sienų aptinkamas pelėsis, netinkamas apšvietimas, šviesos trūkumas, bloga sienų ir grindų danga, sanitarinis mazgas yra įrengtas bendroje kameros gyvenamojoje patalpoje. Mano, kad jam būnant Šiaulių tardymo izoliatoriuje, kasdien buvo pažeidžiami reikalavimai dėl kalinamųjų laikymo kameroje skaičiaus bei vienam asmeniui tenkančio kameros ploto. Prašo už praleistą Šiaulių tardymo izoliatoriuje nuo 2011-09-13 iki 2013-06-14 laiką priteisti po 100-120 litų už kiekvieną parą, praleistą pažeidžiant teisės aktus, neturtinei žalai atlyginti. Patyrė neturtinę žalą, t. y. patyrė didžiulį psichologinį sukrėtimą, emocinę depresiją, dvasinius išgyvenimus, sveikatos pablogėjimą, sumažėjo pasitikėjimas aplinkiniais žmonėmis bei savimi, atsirado nerimas.

Atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 69).

Atsakovė Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime (b. l. 8-12) nurodė, kad su pareiškėjo S. S. skundu nesutinka, prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktas nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009-2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m². Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2013-07-10 pažymos „Dėl S. S. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2011-09-13 ir įstaigoje periodiškai laikomas iki 2013-06-14. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas kameroje, kuriose vienam asmeniui tekdavo nuo 1,57 kv. m iki 17,92 kv. m gyvenamasis plotas. Atsakovas atkreipė dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifika: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Pareiškėjo pretenzijos atsakovui dėl šio laikotarpio laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Šie faktai rodo, jog asmens buvimas kameroje nebuvo nepertraukiamas. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas. Be to, duomenys apie pareiškėjo buvimą ne Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpius ir periodiškumą daro abejotiną laikymo įstaigoje sąlygų ir tariamo pareiškėjo teisių pažeidimo priežastinį ryšį. Nurodoma, kad pareiškėjo dėstomos neturtinės žalos atsiradimą sąlygoti galinčios aplinkybės neįrodo realaus neturtinės žalos egzistavimo fakto. Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais, reiškia bendro pobūdžio nusiskundimus, nebūtinai sąlygotus laikymo sąlygų, kurių nepagrindžia jokiais įrodymais. Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Taip pat nurodoma, kad atsižvelgiant į teismų praktikoje pabrėžiamus neturtinės žalos instituto taikymo aspektus, siekiant nustatyti pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą, turi būti atsižvelgiama į konkrečias kalnimo sąlygas, turi būti įvertinti įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, o ne prielaidos apie galimą teisių pažeidimą. Pažymima, kad įstaiga pagal galimybes įgyvendino, siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, nustatęs, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą, būtų pagrindas nepriteisti pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimo pinigais ir apsiriboti jo teisės į teisės aktuose nustatytas kalnimo sąlygas pažeidimo pripažinimu, kaip pakankama satisfakcija už jo teisių pažeidimą.

Pareiškėjo skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas S. S. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų, neužtikrinant jam tinkamų kalnimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

[CK 6.271](#) straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės),

kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas, nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, viešoji atsakomybė negalima.

Tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas [CK 6.271 straipsnio](#) prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo ([CK 6.271 straipsnio](#) prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir, kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Nagrinėjamu atveju pareiškėjas skundu siekia, jog jam iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, būtų priteista po 100-120 litų už kiekvieną parą, praleistą pažeidžiant teisės aktus, neturtinei žalai atlyginti už visą kalinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpį. Neturtinę žalą grindžia tuo, kad laikymo sąlygos neatitiko įstatymuose numatytų reikalavimų. Teigia, jog kameros buvo pilnos, todėl pažeistas minimalus kameros ploto, tenkančio vienam asmeniui, reikalavimas.

Byloje nustatyta, jog pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, todėl nagrinėjamoje byloje aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra pažymėjęs, kad Konvencijos 3 straipsnis įtvirtina vieną pagrindinių demokratinės valstybės vertybių, ji įtvirtina absoliutų kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimą, toks draudimas nepriklauso nuo aukos elgesio (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją ir jame nurodytą teismo praktiką).

EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla* prieš Lenkiją, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą V. prieš Lietuvą). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, spręsdamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra „žeminantis orumą“, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers* prieš Graikiją).

Teismas atkreipia dėmesį ir į tai, kad EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog nepaprastai didelis kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ EŽTK 3 straipsnio požiūriu (žr., pvz., 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą *Karalevičius* prieš Lietuvą; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir

kiti prieš Rusiją). EŽTT ne kartą yra nurodęs, kad tais atvejais, kai pareiškėjams teko mažiau negu trys kvadratiniai metrai grindų ploto, kameros perpildymas turi būti laikomas toks didelis, kad savaime pateisina EŽTK 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir kiti prieš Rusiją ir juose nurodytą teismo praktiką).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymo 44 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad suimtiesiems užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buties sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m².

Byloje yra pateikta 2013 m. liepos 10 d. pažyma Nr. 69/06-2791 „Dėl S. S. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (b. l. 14), iš kurios matyti, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2011-09-13 ir laikotarpiu iki 2013-06-14 buvo laikomas įvairius periodus. Pareiškėjas buvo laikomas kameroje Nr. 22 – 3 periodus, Nr. 50 – 1 periodą, Nr. 20 – 1 periodą, Nr. 44 – 1 periodą, Nr. 97 – 6 periodus, Nr. 15 – 11 periodų. Kameroje Nr. 22, kurioje skirtingais laikotarpiais buvo laikoma 7–9 asmenys, 6–10 asmenys, 10–11 asmenų, vienam asmeniui atitinkamai teko nuo 2,24 iki 2,89 m², nuo 2,02 iki 3,37 m², nuo 1,84 iki 2,02 m² ploto. Kameroje Nr. 97, kurioje skirtingais laikotarpiais buvo laikoma 8–12 asmenų, 6–10 asmenys, 8–11 asmenų, 6–11 asmenų, 3–11 asmenų, vienam asmeniui atitinkamai teko nuo 1,58 iki 2,38 m², nuo 1,90 iki 3,17 m² ploto, nuo 1,73 iki 2,38 m², nuo 1,73 iki 3,17 m², nuo 1,73 iki 6,34 m². Kitose kameroje vienam asmeniui teko nuo 1,57 iki 17,92 m² ploto.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per skundžiamą laikotarpį nepastoviai buvo laikomas iš viso 551 dieną. Iš šio laikotarpio 489 dienas pareiškėjas buvo laikomas pažeidžiant nustatytą vienam asmeniui kameros ploto normą. Konstatuotina, kad šiuo laikotarpiu, kai pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 m² kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Tai, teismo nuomone, yra akivaizdus aukščiausio paminėtų teisės aktų pažeidimas.

Iš pateiktos pažymos bei kitų byloje esančių įrodymų tiksliai nustatyti, kada ir kiek laiko pareiškėjas buvo laikomas 62 dienas kameroje Nr. 44 periodu nuo 2011-12-07 iki 2011-12-09, kameroje Nr. 97 periodu nuo 2012-04-27 iki 2012-06-01, kameroje Nr. 15 periodu nuo 2012-07-05 iki 2012-07-30, pažeidžiant nustatytas vienam asmeniui kameros ploto normas, nėra galimybių. Tačiau tuo laikotarpiu, kai pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 m² kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Pareiškėjo skunde nurodoma, jog kameroje buvo laikomas netinkamomis sąlygomis. Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011 m. rugsėjo 5 d. patikrinimo akte Nr. EP-349 (b. l. 15-19) nurodoma, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus apgyvendinimo kameroje patikrinimų metu 2011-09-01 buvo nustatyti atitinkami higienos normos reikalavimų pažeidimai. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus parengtos 2013 m. liepos 10 d. pažymos Nr. 69/06-2791 „Dėl S.

S. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (b. l. 14) matyti, jog pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą atvyko tik 2011-09-13 ir Šiaulių tardymo izoliatoriuje pirmą kartą buvo laikomas laikotarpiu nuo 2011-09-13 iki 2011-09-28, t. y. pažeidimų konstatavimo metu 2011-09-01 pareiškėjas nebuvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011 m. spalio 26 d. patikrinimo akte Nr. EP-445 (b. l. 20-21) nurodoma, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus apgyvendinimo kameroje Nr. 50, 19, paskirstymo kameroje Nr. 4, kameroje Nr. 41 patikrinimo metu 2011-10-20 buvo nustatyti atitinkami higienos normos reikalavimų pažeidimai. Iš tos pačios 2013 m. liepos 10 d. pažymos Nr. 69/06-2791 matyti, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje anksčiau nurodytu laikotarpiu buvo laikomas kameroje Nr. 22, t. y. pažeidimų konstatavimo metu pareiškėjas nebuvo laikomas tose kameroje, kuriose buvo konstatuoti pažeidimai.

Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013 m. gegužės 9 d. patikrinimo akte Nr. EP-128 nurodoma, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus apgyvendinimo kameroje Nr. 15 patikrinimo metu 2013 m. gegužės 7 d. buvo nustatyti atitinkami higienos normos reikalavimų pažeidimai, t. y. HN 76:2010 X sk. 56 p., 62 p. pažeidimas, konstatuojama, kad kamera labai blogos būklės, reikalingas remontas, ant sienų ir lubų matosi pelėsis, sienos vietomis išdaužytos, atsokusi sienų, lubų dažų danga, būtinas remontas, sanitarinis mazgas atitvertas medžiaginėmis užuolaidomis, sanitarinio įrenginio danga pajuodusi, su apnašomis, prie sanitarinio mazgo vietomis plytelės išdaužytos (b. l. 22-29).

Įvertinus konstatuotus pažeidimus atsižvelgtina į tai, jog higienos normos 56 punktas reglamentuoja, kad gyvenamosios patalpos turi būti kiekvieną dieną valomos drėgnuoju būdu, ant sienų ir lubų neturi būti pelėsių. Higienos normos 58 p. nustato, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose.

Įvertinus HN 76:2010 nuostatų pažeidimus, atsižvelgiant į tas faktines aplinkybes, jog vėlesnių patikrinimų metu minėti pažeidimai nebuvo nustatyti, negalima konstatuoti, kad dėl anksčiau minėtų Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimo aktuose numatytų pažeidimų pareiškėjas patyrė neturtinę žalą.

Pareiškėjas savo skunde nurodo, kad kameroje bloga aplinka, didelė drėgmė, ant sienų aptinkamas pelėsis, netinkamas apšvietimas, šviesos trūkumas, bloga sienų ir grindų danga, sanitarinis mazgas yra įrengtas bendroje kameros gyvenamojoje patalpoje. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Taisyklių 2 punktas nustato, kad Taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. HN 76-2010 24 p. numatyta, kad gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Teismas sutinka su atsakovo atsiliepime išsakyta nuomone, kad Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki teisės aktų priėmimo ir įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos Taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių visuomenės sveikatos centras nevertina ventiliacijos, kamerų kvadratūros, tualetų atskyrimo nuo bendros patalpos, natūralios dienos šviesos matavimų, nes veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie HN 76:2010 reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl atskiros oro šalinimo sistemos nebuvimo sanitarinėje patalpoje ar dėl nepakankamo dienos šviesos patekimo į kamerą, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog higienos normos 56 punktas reglamentuoja, kad gyvenamosios patalpos turi

būti kiekvieną dieną valomos drėgnuoju būdu, ant sienų ir lubų neturi būti pelėsio. Higienos normos 58 p. nustato, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, jog asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta [CK 6.250 straipsnio](#) 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A¹⁴³-1966/2008, A⁵⁰²-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir EŽTT praktikoje (pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Savenkovas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 871/02)). Taigi ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu neturtinei žalai atlyginti.

Pagal [CK 6.250 straipsnio](#) 1 dalį, neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinti pinigais. Neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymą, kaip ir atlyginimo teisinius pagrindus, lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Neturtinė žala atlyginama pažeidus vertybes, kurių įkainoti neįmanoma, ir pasireiškia neturtinio pobūdžio pradimais, kurie negali būti tiksliai apskaičiuojami piniginiu ekvivalentu. Priteisiant neturtinės žalos atlyginimą vadovaujama teisingo žalos atlyginimo koncepcija, besiremiančia įstatymo ar teismų praktikos suformuotais vertinamaisiais subjektyviais ir objektyviais kriterijais, leidžiančiais kuo teisingiau nustatyti ir atlyginti asmeniui padarytą žalą, atkurti pažeistų teisių pusiausvyrą ir suponuojančiais pareigą preciziškai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes. Neturtinės žalos prigimtis lemia tai, kad nėra galimybės šią žalą tiksliai apskaičiuoti, grąžinti nukentėjusįjį į buvusią padėtį ar rasti tikslų piniginių tokios žalos ekvivalentą. Neturtinės žalos dydį nustato teismas, o ją patyręs asmuo turi pateikti teismui kuo daugiau ir kuo svarbesnių žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų. Teismas pagal teisinius kriterijus nustato priteistiną neturtinės žalos dydį. Pareiškėjo prašoma atlyginti neturtinės žalos suma vertinama kaip nevaržanti teismo diskrecijos nustatyti neturtinės žalos dydį konkrečioje byloje ir yra tik viena reikšmingų bylai aplinkybių, į kurią teismas turi atsižvelgti. Kriterijai, į kuriuos turi atsižvelgti teismas, nustatyti įstatyme ([CK 6.250 straipsnio](#) 2 dalis). [CK 6.250 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Pažymėtina, jog neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymo saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, tai teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes ir kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, atsižvelgtina ir į tokias reikšmingas bendro pobūdžio aplinkybes, kaip bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį bei bendruosius teisės principus.

Atsižvelgus į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trukmę, į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu.

Iš pateiktos S. S. sveikatos istorijos kopijos (b. l. 40-44) matyti, kad pareiškėjas būdamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje į gydytojus dėl sveikatos nusiskundimų yra

kreipėsis. Medicininiai įrašai atlikti 2011–2013 m. dėl nusiskundimų sloga, dėl skausmų kairėje išangės pusėje, dėl gerklės skausmų, galvos svaigimo, dėl skausmų krūtinės pusėje, taip pat galvos skausmų. Epikrizėje nurodyti pareiškėjos sveikatos nusiskundimai nesietini su Šiaulių tardymo izoliatoriuje išbūtu laiku, konstatuoti, jog būtent pareiškėjo kalinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu jis patyrė didžiausius išgyvenimus ar labai pablogėjo jo sveikata, nėra pagrindo. Jokio konkretaus atvejo ar laikotarpio, kada pareiškėjui nebuvo suteikta ar netinkamai suteikta medicininė pagalba, pats pareiškėjas nenurodė. Teismas, įvertinęs pareiškėjo nurodytas aplinkybes, daro išvadą, kad nėra faktinio ir teisinio pagrindo nustatyti, jog pareiškėjui galėjo pablogėti sveikata būtent dėl netinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, nagrinėjamai bylai aktuali laikotarpiu.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, pažymi, kad teismo pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama, kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną argumentą (1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *van de Hurk v. Netherlands*).

Teismas neabejoja, kad dėl apgyvendinimo perpildytose kalnimo kamerose pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytais sąlygomis.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertindamas pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertindamas turimų įrodymų visetą, atsižvelgdamas į pažeidimo trukmę – daugiau kaip 489 dienas, vertybes, kurioms daromas pažeidimas kėlė grėsmę, Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas, į minimalios algos bei vidutinio darbo užmokesčio dydžius, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. spalio 30 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1194/2013 už 723 dienas priteista 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. lapkričio 25 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1860/2013 už 169 dienas priteista 550 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. gruodžio 30 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2373/2013 už 107 dienas priteista 500 Lt neturtinės žalos atlyginimui), teismas sprendžia, kad pareiškėjo reikalavimas dėl 100-120 litų už kiekvieną parą, praleistą Šiaulių tardymo izoliatoriaus kamerose nuo 489 dienų iki 551 dienos, priteisimo tenkintinas iš dalies ir pareiškėjui priteistina iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 1600 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 str., 88 str. 1 d. 5 p., teismas

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo S. S. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui S. S. 1600 Lt (vienas tūkstantis šeši šimtai litų) neturtinės žalos atlyginimui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus.

Sprendimas per 14 dienų gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas

Virginijus Stankevičius